

Die Bergwiesen entwickelten einen außerordentlichen Artenreichtum. Ihre Schönheit hatte einen wesentlichen Anteil am Aufkommen der Wanderbewegung und der Entwicklung des Tourismus im Erzgebirge, der eine erste Blüte am Anfang des 20. Jahrhunderts erlebte. Das Sammeln der heilkräftigen Kräuter der Bergwiesen und die Herstellung von Heilmitteln hat auch in dieser Region Tradition. Die Schriften sogenannter Kräuterpfarer, wie z. B. Christian Lehmann (1699), zeugen

von der Vielfalt des Kräutervorkommens und der Kenntnis der einfachen Bevölkerung über deren Verwendung.

Einige Erzgebirgsbewohner schafften sich mit diesem Wissen eine zusätzliche Einkommensquelle und verkauften verschiedene Zubereitungen der Kräuter. Vielerorts gab es eine ‚Kreiterfraa‘ (Kräuterfrau) oder einen ‚Droppenmaa‘ (Tropfenmann), der bei Krankheiten zu Rate gezogen wurde. Manche zogen auch von Ort zu Ort und priesen ihre Waren und ihr Wissen an.

Einige der heute noch bekannten Kräuterschnäpse aus der Region gehen auf die alten Rezepturen zurück.

‚Schmiedfritzaugust‘
August Friedrich Hunger,
Urahn der Fam. Ullmann
(Lauterbacher Tropfen)
August Friedrich Hunger,
prapředek rodiny Ullmannů
(líkér Lauterbacher Tropfen)

Horské louky jsou neuvěřitelně bohaté na nejrůznější druhy rostlin. Jejich krása měla většinou významný podíl na rozvoji turistického hnutí a vzniku cestovního ruchu v Krušných horách, který zažil svůj první rozmach počátkem 20. století. I sběr

léčivých bylin z horských luk a výroba přírodních léčivých prostředků má ve zdejším regionu dávnou tradici. Spisy tzv. farářů-bylinkářů, jako byl např. Christian Lehmann (1699), svědčí o rozmanitosti léčivých bylin a dokládají znalosti prostého obyva-

telstva o možnostech jejich využití. Pro některé obyvatele hor byly znalosti bylin a jejich účinků dalším zdrojem obživy. Zpracovávali bylinky, vyráběli různé léčivé preparáty a ty prodávali. Mnohde žily ‚babky kořenářky‘ (Kräuterfraa nebo Droppenmaa

– nářečně ‚kořenářka nebo kořenář‘), k nimž se v případě nemoci chodilo pro radu a pomoc. Někteří z nich také putovali krajem a prodávali své vědomosti a výrobky. Mnohé z dnešních známých bylinných likérů se vyrábějí ještě podle dávných místních receptů.

Die Bergwiese wird nicht nach ihrer Höhenlage oder dem Grad ihrer steilen Hänge definiert, sondern allein nach der Zusammensetzung der hier wachsenden Pflanzen. Diese Wiesen zählen zu den artenreichsten Lebensräumen des Erzgebirges und sind deshalb besonders zu schützen.

Neben der Flora bieten die Bergwiesen verschiedensten Insekten, Säugetieren, Reptilien und Vögeln wichtigen (Über-) Lebensraum. Heute ist dieser Lebensbereich nach §26 Sächs-NatSchG geschützt. Die

Bergwiesen und Magerwiesen sind von einem dramatischen Rückgang betroffen, da sie häufig nicht mehr genutzt werden. Fehlt die jährliche Mahd, breiten sich Gehölze aus und konkurrenzstärkere Arten setzen sich durch.

Im Rahmen eines Seminars wurde ein Schaustück mit einer Auswahl typischer Bergwiesenpflanzen des mittleren Erzgebirges auf dem Gelände des ‚Klein-Erzgebirge‘ angelegt. Einige interessante Pflanzen werden im Folgenden vorgestellt.

Horskou louku nedefinuje její poloha ve vysoké nadmořské výšce nebo příkré svahy, ale především složení rostlin, které na ní najdeme. Tyto louky patří k druhově nejrozmanitějším biotopům Krušných hor a jsou tedy hodny péče a ochrany.

Vedle rostlinstva, kterému se zde daří, jsou horské louky také domovem bezpočtu nejrůznějšího hmyzu, plazů, ptactva i savců.

Dnes je tento životní prostor chráněn zákonem (§26 zákona o ochraně přírody). Horské louky a travnaté pastviny drama-

ticky ustupují, protože se často přestaly využívat. Chybí každoroční senoseč, rozrůstají se křovinaté dřeviny a prosazují se konkurenční druhy bylin.

V rámci jednoho ze seminářů byla na území parku miniaturní ‚Klein-Erzgebirge‘ založena ukázko-

vá plocha osetá speciálně vybranými druhy typickými pro horskou louku.

Některé ze zajímavých druhů zde teď představíme.

Arnika

Arnica montana

geschützt

Blütezeit: Juni-August

Arnika wurde bei den Germanen hochgeschätzt und gilt als Heilpflanze des Nordens und der einfachen Bevölkerung. Die äußerliche Anwendung steht im Vordergrund, z. B. bei Blutergüssen, Verstauchungen und zur Durchblutungsanregung. Arnika gilt als das wichtigste Wundheilmittel des homöopathischen Arzneischatzes.

Arnika

Arnica montana

chráněná

Doba květu: červen-srpen

Arniku si vysoce cenili staří Germáni, platila za léčivou bylinu severu a prostého obyvatelstva. Používá se zejména zevně, např. k zastavení krvácení, při zvrtnutí kloubů a na podporu prokrvení. Patří v homeopatii mezi nejdůležitější léky na hojení ran.

Bärwurz

Meum athamanticum

Blütezeit : Mai-Juni

Bärwurz ist im Erzgebirge auch als Köpernickel bekannt. Die Dill-artigen Blätter und die Wurzel geben mit ihrem aromatischen Geschmack eine gute Würze im Quark, Salat oder Suppe ab. Als magenstärkend und verdauungsfördernd gilt der aus Bayern bekannte Bärwurz-Likör.

Koprník

Meum athamanticum

Doba květu : květen-červen

Koprník je v Krušných horách znám také jako 'keprník'. Jeho jemné listy, podobné kopru a kořeny se díky své chuti a vůni dobře uplatňují jako přísada do tvarohu, salátů nebo polévek. K podpoře trávení se využívá známý bavorský likér z koprníku Bärwurz-Likör.

Schlangen-Knöterich

Bistorta officinalis

Blütezeit: Mai-August

Im Volksmund wird diese Pflanze auch ‚Zahnbürste‘ genannt. Die gemahlene getrocknete Wurzel wurde früher als Mehlersatz für Brot verwendet. Die Blätter kann man wie Spinat oder als Salat in kleinen Mengen verzehren.

Rdesno hadí kořen

Bistorta officinalis

Doba květu: květen-srpen

Lidově zvaný také ‚zubní kartáček‘. Mletý sušený kořen se dříve používal jako náhražka mouky na pečení chleba. Lístky lze v menším množství konzumovat také jako špenát nebo salát.

Spitzwegerich

Plantago lanceolata

Blütezeit: Mai-September

Spitzwegerichsirup gilt als wohltuender Hustensaft. Die zerdrückten Blätter verwendet man bei Insektenstichen, auch als Wildgemüse werden die jungen Blätter geschätzt.

Jitrocel kopinatý

Plantago lanceolata

Doba květu: květen-září

Jitrocelový sirup působí příznivě proti kašli. Rozdrcené listy hojí bodnutí hmyzem, mladé lístky jsou ceněny také jako zelenina do salátu.

Schafgarbe

Achillea millefolium
Blütezeit: Juni-Oktober

Hildegard von Bingen (1098-1179) empfahl Schafgarbe als Wundkraut. Anstelle von Hopfen wurde sie früher auch zum Bierbrauen zugegeben. Heute gibt man die jungen, vor der Blütezeit gepflückten Blätter in kleinen Mengen an Salate, Suppen, Saucen und Gemüsegerichte.

Řebříček

Achillea millefolium
Doba květu: červen-říjen

Hildegard von Bingen (1098-1179) doporučovala řebříček k hojení ran. Dříve ho používali místo chmele při vaření piva. Dnes se mladé listy ještě nerozkvetlých rostlin přidávají v malém množství do salátů, polévek, omáček a zeleninových pokrmů.

Feld-Thymian

Thymus pulegioides
Blütezeit: Mai-August

Der auch als Quendel bekannte Thymian ist der Bruder des Majoran, so heißt es im Erzgebirge. Er findet Verwendung als Hustenmittel, Appetitanreger und macht fette Speisen bekömmlicher.

Mateřídouška

Thymus pulegioides
Doba květu: květen-srpen

*Této bylině z rodiny tymiánů se v Krušných horách říká také sest-
ra majoránky. Nachází
využití jako prostředek
proti kašli, na podporu
chuti k jídlu a tučná jídla
okořeněná mateřídouškou
jsou stravitelnější.*

